

BACKGROUND REPORT

PRAGUEPRAŽSKÝ
STUDENTSTUDENTSKÝ
SUMMIT

UNESCO

Seznam světového dědictví UNESCO

Seznam světového dědictví UNESCO

1. Úvod

Myšlenka na vytvoření mezinárodní organizace, která by měla zajišťovat a koordinovat širší spolupráci na ochraně světového dědictví, se objevila již ke konci první světové války a tento úkol nakonec připadl právě Organizaci spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO), která si již ve své ústavě z listopadu 1946 stanoví povinnost dohlížet na zachování světového kulturního a přírodního dědictví¹.

2. Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví

Za dobu své existence vytvořilo UNESCO ucelený systém nástrojů pro ochranu světového hmotného i nehmotného dědictví². Hlavními dokumenty upravujícími tuto problematiku jsou: Úmluva na ochranu kulturních statků v případě ozbrojeného konfliktu (1954), Úmluva o opatřeních k zákazu a zamezení nedovoleného dovozu, vývozu a převodu vlastnictví kulturních statků (1970), **Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (1972)**, Úmluva o ochraně podvodního kulturního dědictví (2001) a Úmluva o zachování nehmotného kulturního dědictví (2003).

Obr 1: Logo Světového dědictví, které se používá mimo jiné i pro označení památek ze Seznamu světového dědictví

Zdroj: WHC, UNESCO <<http://whc.unesco.org/>>

První dva dokumenty jsou přímým odrazem válečných zkušeností mezinárodního společenství, zatímco poslední dva lze brát spíše jako rozšíření pojmu samotného a možnosti ochrany světového dědictví. Nejdůležitějším dokumentem z výše uvedených je bez pochyby Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, která je známá také jako

¹ BANDARIN, Francesco. *World Heritage – Challenges for the Millenium*. 1st edition. Paris: UNESCO World Heritage Centre, 2007. 9 p.

² MATSUURA, Koichiro. *World Heritage – Challenges for the Millenium: Foreword*. 1st edition. Paris: UNESCO World Heritage Centre, 2007. 7 p.

Úmluva o ochraně světového dědictví (dále jen Úmluva). Úmluva vznikla splnutím snah o zachování kulturních památek a zajištění ochrany přírody.³

2.1 Vznik Úmluvy

Událostí, která upřela mezinárodní pozornost na problematiku ochrany kulturních památek, bylo rozhodnutí egyptské vlády vybudovat na řece Nil Asuánskou přehradu. Idea skloubit ochranu kulturních památek a přírodního dědictví má původ ve Spojených státech amerických, kde se poprvé objevila během konference konané v Bílém domě v roce 1965.

Během čtyřiceti let od svého vzniku si Úmluva vydobyla místo základního kamene v celém systému ochrany světového dědictví a její úspěch lze doložit například množstvím signatářů - k 31. červenci 2012 ji podepsalo 189 států z celkových 195 členů UNESCO⁴. Všechny smluvní strany Úmluvy se pravidelně schází na svém Valném shromáždění, zpravidla během zasedání Generální konference UNESCO.

2.2 Obsah Úmluvy

Úmluva se zaměřuje především na definování kritérií, podle nichž jsou kulturní a přírodní památky zapisovány na Seznam světového dědictví a ustanovení orgánů, které zajistí jeho správu a celkové naplňování Úmluvy. Je zde rozlišeno a podrobně definováno **kulturní dědictví** (památky, komplexy, lokality), **přírodní dědictví** (přírodní památky, geologické a fyziologické útvary, přírodní lokality), **dědictví smíšené povahy**, které vyhovují části nebo všem definicím pro kulturní a přírodní dědictví, a **kulturní krajiny**⁵. Tato kritéria mají především pomoci určit, zda lze nominované památce připsat tzv. mimořádné univerzální hodnoty (viz níže), na jejichž základě může být posléze prohlášena statkem světového dědictví. Kromě samotného světového dědictví klade Úmluva důraz i na povinnost států chránit památky svého národního dědictví.

Na základě článku 8 Úmluvy byl vytvořen nový orgán v rámci UNESCO, a to Mezinárodní výbor pro ochranu kulturního a přírodního dědictví výjimečné světové hodnoty, známý spíše jen jako Výbor pro světové dědictví (dále jen Výbor). Ve Výboru je zastoupeno 21 států volených na šest let valným shromážděním smluvních států. Spíše než jako politický orgán lze Výbor vidět coby skupinu zkušených odborníků kvalifikovaných v oblasti kulturního a přírodního dědictví, jejichž úkolem je na základě stanovených kritérií hodnotit, vybírat a mít poslední slovo v rozhodování o případném zapsání památky na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví.

³ *World Heritage Information Kit* [online]. c2008 [cit. 30. Července 2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-567-1.pdf>>.

⁴ *States Parties: Ratification Status* [online]. [cit. 2012-07-31]. Dostupné na World Wide Web: <<http://whc.unesco.org/en/statesparties/>>.

⁵ Směrnice Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu 2011/01/WHC k provádění Úmluvy o ochraně světového dědictví. World Heritage center [cit. 31. 7. 2012]. Dostupné z: <http://rapidlibrary.com/files/smernice-k-provadeni-umluv-pracovni-verze-2008-www-doc_ulcf8xxtfti89on.html>.

Aby UNESCO mohlo poskytovat finanční podporu pro správu světového dědictví, byl Úmluvou iniciován vznik Fondu světového dědictví, do kterého přispívají všechny smluvní strany Úmluvy. V současnosti fond spravuje částku přibližně 40 milionů dolarů, tyto finance jsou rozdělovány na základě žádosti smluvního státu o mezinárodní podporu při správě světového dědictví, přičemž přednost mají bezprostředně ohrožené památky a jistou váhu má i ekonomická situace daného státu⁶.

2.3 Strategické cíle Úmluvy

Strategické cíle vypracovává a v pravidelných časových intervalech reviduje Výbor. Slouží k snazšímu uchopení a uplatňování Úmluvy, zároveň mají pomoci přizpůsobovat mezinárodní politiku v oblasti světového dědictví aktuálním potřebám a výzvám doby.

V současnosti platné strategické cíle byly Výborem deklarovány v roce 2002 Budapešťskou deklarací a jsou známy jako tzv. „čtyři C“:

1. posilovat důvěryhodnost (**C**redibility) Seznamu světového dědictví,
2. zajistit účinné zachování (**C**onservation) památek světového dědictví,
3. podporovat další efektivní posilování kapacit (**C**apacity building) smluvních států,
4. a rozvíjet osvětu ve vztahu k veřejnosti, účast a podporu světovému dědictví pomocí komunikace (**C**ommunication).
5. K těmto čtyřem cílům bylo posléze přidáno ještě páté C, konkrétně po setkání Výboru ve městě Christchurch na Novém Zélandu v roce 2007:
6. dodat váhu úloze lokálního společenství (**C**ommunity) při provádění Úmluvy⁷.

2.4 Povinnosti smluvních států Úmluvy

Při naprostém zachování svrchovanosti států, na jejichž území se památka světového kulturního nebo přírodního dědictví nachází, zároveň tyto státy uznávají společný zájem mezinárodního společenství na spolupráci při ochraně dotčeného dědictví. Na základě ratifikace Úmluvy tak smluvním státům vyvstává celá řada povinností, z nichž nejdůležitější jsou:

1. zajistit návrh na zápis, označení, ochranu, zachování, zhodnocení a předávání kulturního a přírodního dědictví nacházejícího se na jejich území budoucím generacím a pomáhat při tomto úkolu dalším smluvním státům, které o to požádají,
2. vytvořit útvary pro ochranu, zachování a zhodnocení dědictví,

⁶ *World Heritage Fund* [online]. last revision 15th of June 2012 [cit. 2012-07-31]. Dostupné na World Wide Web: <<http://whc.unesco.org/en/world-heritage-fund>>.

⁷ *World Heritage Information Kit* [online]. c2008 [cit. 2012-07-30]. Dostupný ve World Wide Web: <<http://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-567-1.pdf>>.

3. zpracovat vědecké a technické studie pro určení kroků, jimiž lze bojovat proti nebezpečí, které dědictví ohrožuje,
4. nepřijmout úmyslně žádné opatření schopné přímo či nepřímo poškodit dědictví na jejich území nebo na území jiného smluvního státu,
5. předložit Výboru soupis statků, které by mohly být v budoucnu zapsány na Seznam světového dědictví (tzv. indikativní seznam)
6. pravidelně přispívat do Fondu světového dědictví, přičemž o výši těchto příspěvků rozhodne Valné shromáždění smluvních států Úmluvy.⁸

Konkrétně jmenovaných povinností pro smluvní státy lze v rámci Úmluvy nalézt celkem čtrnáct a k dalším krokům jsou smluvní státy vyzývány.

Smluvní státy však zároveň v souvislosti s Úmluvou požívají i značných výhod a prestiže, zvláště pokud již mají na Seznamu světového dědictví zapsané památky nacházející se na jejich území. Patrně nejvýznamnější z těchto privilegií je možnost získat finanční prostředky z Fondu světového dědictví, což je důležité především pro rozvojové státy, nebo státy postižené přírodní nebo člověkem způsobenou katastrofou. Smluvní státy mají také přístup k síti vysoce kvalifikovaných odborníků, kteří jim mají poskytnout odbornou podporu při spravování zapsaných památek. V neposlední řadě zápis památky na Seznam světového dědictví znatelně zvýší zájem veřejnosti a přinese nárůst turismu v oblasti, což sebou přináší další ekonomické benefity⁹.

V důsledku finanční motivace států dlouhodobě roste politický tlak na Výbor, což může v budoucnosti způsobit prosazování památek, které nemají příslušné hodnoty, v míře, jež poškodí dosavadní autoritu Seznamu jako celku.

3. Seznam světového dědictví

Seznam světového dědictví (dále jen Seznam) byl vytvořen na základě Úmluvy a prvních dvacet památek na něj bylo zapsáno v roce 1978¹⁰. V současnosti Seznam světového dědictví zahrnuje 962 památek, z toho 745 kulturních, 188 přírodních a 29 smíšené povahy. Minimálně jednu památku má na seznamu zapsáno celkem 157 států¹¹.

⁸ Směrnice Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu 2011/01/WHC k provádění Úmluvy o ochraně světového dědictví. *World Heritage center* [cit. 2012-07-30]. Dostupné z: <http://rapidlibrary.com/files/smernice-k-provadeni-umluvny-pracovni-verze-2008-www-doc_ulcf8xtfti89on.html>.

⁹ *World Heritage Information Kit* [online]. c2008 [cit. 2012-07-30]. Dostupný ve World Wide Web: <<http://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-567-1.pdf>>.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ World Heritage List [online]. [cit. 2012-08-01]. Dostupné na World Wide Web: <<http://whc.unesco.org/en/list>>.

Aby si Seznam zachoval svou prestiž, musí se současně snažit o udržení co největší míry reprezentativnosti. Z těchto důvodů se Výbor při samotném sestavování Seznamu ohlíží kromě výše popsaných Strategických cílů Úmluvy také na tzv. **Globální strategii pro reprezentativní, vyvážený a věrohodný Seznam světového dědictví**, která byla vytvořena až v roce 1994. Důvodem byla nápadná nevyváženost položek na Seznamu ve prospěch vyspělého světa. S ohledem na Globální strategii jsou smluvní státy vyzývány, aby zvážily, zda jejich dědictví není již na Seznamu zastoupeno dostatečně.

Regulační mechanismus nastavený Výborem zároveň omezuje počet nominací jednoho smluvního státu,¹² které budou pro jednáány v určitém období, na dvě a velmi konkrétně je stanoveno i kterým nominacím je dáána přednost.¹³ V neposlední řadě je pak stanoven maximální počet kandidatur, kterými se bude Výbor zabývat během jednoho svého zasedání, aby se z tohoto projednávání nestala pouhá formalita bez řádné debaty a posouzení. Regulace však nijak neomezují celkový počet památek, kterým má být přiznán status světového dědictví, stejně jako jejich počet v jednotlivých státech.

Přes počáteční vlažné přijetí je dopad Globální strategie poměrně jasně viditelný. Od jejího přijetí značně vzrostl počet památek zapsaných rozvojovými státy a v důsledku napomohla i rozšíření statutu světového dědictví o další kategorie (kulturní krajiny, podvodní dědictví, nehmotné dědictví).¹⁴ Navzdory těmto úspěchům zůstává Seznam světového dědictví nadále ztelně příkloněn ke státům Evropy a Severní Ameriky, které mají dohromady zapsáno 496 památek, zatímco všechny ostatní regiony (Asie, Pacifická a Oceánská oblast, Afrika, Latinská Amerika a Karibská oblast, Jižní Amerika a Arabské státy) dohromady zapsali téměř stejný počet, konkrétně 508 památek.^{15, 16}

¹² *Global Strategy* [online]. last revision 2th of July 2012 [cit. 2012-08-01]. Dostupné na World Wide Web: <<http://whc.unesco.org/en/globalstrategy/>>.

¹³ Pozn: Zjednodušeně řečeno jde v první řadě o nominace smluvních států, kteří ještě nemají zapsanou žádnou památku a nominace týkající se přírodního dědictví, kulturních krajin nebo společných nominací několika států – tzv. příhraniční nebo nadnárodní sériové památky.

¹⁴ *World Heritage List* [online]. [cit. 2012-09-21]. Dostupné na World Wide Web:<<http://whc.unesco.org/en/list>>.

¹⁵ *World Heritage List* [online]. [cit. 2012-09-21]. Dostupné na World Wide Web:<<http://whc.unesco.org/en/list>>.

¹⁶ Součet obou čísel dá dohromady 1004 památek, což je o 42 více, než je na Seznamu reálně zapsáno, tento rozdíl je dán tím, že některé památky jsou zapsány zároveň více státy jako památky nadnárodního či přeshraničního charakteru viz kapitola 3.2.

3.1. Kritéria pro zápis kulturní památky na Seznam světového dědictví¹⁷

Aby mohly být zapsány, musí památky, komplexy nebo lokality definované Úmluvou splňovat nejméně jedno z následujících kritérií a požadavek autentičnosti:

- I. představovat unikátní umělecké dílo, mistrovské dílo tvůrčího ducha člověka,
- II. mít výrazný vliv v určitém období nebo v určité kulturní oblasti na vývoj architektury nebo technologií, monumentálního umění nebo organizaci prostoru,
- III. přinášet jedinečné nebo výjimečné svědectví o kulturní tradici nebo zaniklé či žijící civilizaci,
- IV. být významným příkladem typu stavby nebo architektonického souboru ilustrujícího důležité historické období,
- V. být významným příkladem tradičního lidského sídla reprezentujícího určitou kulturu, především stal-li se ohroženým v důsledku nevratných změn, nebo
- VI. být přímo nebo materiálně spojeny s událostmi, živými tradicemi, myšlenkami, vírou nebo uměleckými a literárními díly výjimečného světového charakteru. V posledním případě Výbor zdůrazňuje, že toto kritérium může zdůvodnit zápis pouze ve výjimečných případech nebo když je aplikováno společně s ostatními kritérii.¹⁸

Města, respektive jejich historická jádra se zpravidla zapisují jako jednotné celky a co se týče městských souborů, výbor rozlišuje města „mrtvá“, historická města „živá“ či nová města 20. století, u nichž je velmi těžké posoudit jejich kvalitu, jelikož tu může prokázat pouze čas. Jejich zápis by tedy měl být spíše výjimečnou událostí.

3.2 Kritéria pro zápis přírodní památky na Seznam světového dědictví

K uskutečnění zápisu na Seznam světového dědictví musí přírodní památky, geologické a fyziologické útvary nebo přírodní lokality definované Úmluvou splňovat nejméně jedno z následujících čtyř kritérií a požadavek autentičnosti:

1. představovat mimořádné přírodní jevy nebo oblasti, které vyjadřují přírodní krásy nebo mají mimořádný estetický význam,

¹⁷ Pozn.: na svém 6. mimořádném zasedání Výbor rozhodl o spojení kritérií pro kulturní i přírodní památky, takže v současné době existuje univerzálních deset kritérií pro posuzování světového dědictví. Zde jsou však opět uvedena odděleně s ohledem na jejich větší přehlednost. Číslování malými římskými čísly odpovídá obecně používanému číslování pro kritéria zápisu do Seznamu (pokud se na stránkách UNESCO uvádějí u památek kritéria, podle kterých byly přijaty, jsou uváděny právě jen malým římským číslem), a tedy zůstalo zachováno.

¹⁸ Směrnice Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu 2011/01/WHC k provádění Úmluvy o ochraně světového dědictví. *World Heritage center* [cit. 31. 7. 2012]. Dostupné z: http://rapidlibrary.com/files/smernice-k-provadeni-umluvy-pracovni-verze-2008-www-doc_ulcf8xxtfti89on.html.

2. být mimořádně reprezentativními příklady hlavních stádií v dějinách země, včetně svědectví o vývoji života, geologických procesech probíhajících při vývoji zemských útvarů nebo geomorfologických či fyziografických prvků, které mají zvláště velký význam,
3. být mimořádně reprezentativními příklady ekologických a biologických procesů v průběhu evoluce a vývoje ekosystémů, jakož i společenství rostlin a zvířat, ať už suchozemských, vodních, pobřežních nebo mořských,
4. obsahovat přírodní a nejreprezentativnější či nejdůležitější stanoviště pro zachování biologické rozmanitosti *in situ*¹⁹, včetně těch stanovišť, kde přežívají ohrožené druhy, které mají mimořádnou univerzální hodnotu z hlediska vědy nebo zachovalosti světové biodiverzity²⁰.

3.3 Průběh zápisu památky na Seznam světového dědictví

Podávání návrhů je ve skutečnosti mnohem dramatičtější, než by se mohlo zdát a musí být státní pečlivě zváženo a načasováno, jelikož se Výbor zabývá pouze omezeným počtem návrhů za rok.

Ty jsou posléze pečlivě posouzeny sekretariátem Výboru (tuto úlohu plní Centrum světového dědictví), který hodnotí především jejich povinné formální a obsahové náležitosti. V případě, že v dodané dokumentaci něco chybí, je o tom stát neprodleně informován a má možnost dokumentaci doplnit, aniž by byl proces schvalování návrhu narušen.

Nominace jsou podávány skrze dva oddělené dokumenty. Nejdříve se předkládá **Malá nominační zpráva**. Jde o 2-3 stránkový dokument, který obsahuje první zhrnutí seznámení s památkou. Následuje **Velká nominační zpráva**, jejíž příprava je už mnohem náročnější a dlouhodobě se na ní podílí značné množství odborníků. Obsahuje například analýzy autentičnosti navrhované památky, kartografické a fotografické materiály, které dopodrobna popisují charakteristiky památky a jejího prostředí, nutná je taky dokumentace týkající se dosavadní ochrany, kterou je památka zaštitěna na vnitrostátní úrovni atp. Od roku 2003 je povinnou součástí taktéž tzv. „management plan“, což je komplexní plán péče o památku v střednědobém i dlouhodobém horizontu, zabývající se například řešením infrastruktury, nutnými opravami a údržbou nebo plány v oblasti turismu. Ve výsledné podobě nominace obsahuje asi 200 – 300 stran. Při jejím sepisování se stát může obracet na Centrum světového dědictví s žádostmi o radu a pomoc, což je důležité především pro rozvojové státy, které mnohdy nemají dostatečné vědecké kapacity v potřebných oborech²¹.

¹⁹ „in situ“ je odborný latinský termín, který v doslovném překladu znamená „na místě“ a v konkrétním kontextu má význam původního stanoviště, kde se zvířata či rostliny přirozeně vyskytovala od doby svého vzniku evolučním vývojem.

²⁰ Směrnice Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu 2011/01/WHC k provádění Úmluvy o ochraně světového dědictví. World Heritage center [cit. 31. 7. 2012]. Dostupné z: http://rapidlibrary.com/files/smernice-k-provadeni-umluvny-pracovni-verze-2008-www-doc_ulcf8xxtfti89on.html.

V březnu sekretariát postoupí kompletní dokumentaci na posouzení ICOMOS, respektive UICN, případně oběma organizacím, které návrh odborně zhodnotí z hlediska faktické správnosti. Jde o velmi moudré opatření, protože pověřením nevládní organizace, kde jde čistě o skupinu předních odborníků, není hodnocení nijak zatížené politickými tlaky. Samozřejmě v této fázi platí, že hodnotitelé nejsou vybíráni ze zemí, které nominaci předložily, a neměli by být ani ze zemí sousedících²². Toto kolo má pro osud památky stěžejní význam a je zásadně nejzdlouhavější. Oficiální návštěva je zpravidla následována sérií neoficiálních tajných kontrol, kdy se vyslanci UNESCO zdržují na místě pouze jako běžní turisté a získávají další informace a podklady. Výsledkem jsou důvěrné dokumenty, které nejsou přístupné veřejnosti.

Statky, jejichž návrhy jsou zamítnuty, již nikdy nemohou být znovu navrženy (ledaže by došlo k novým objevům, vědeckým informacím, atd.). V červenci Výbor zpracuje zprávu a zašle oficiální dopis všem zúčastněným stranám o zapsání či nezapsání památky na Seznam světového dědictví.

Pokud chce stát navrhnout rozšíření již zapsaného statku, musí postoupit stejnou proceduru jako při předkládání zcela nové nominace, ovšem tyto návrhy se nepočítají do maximálního počtu 45 nominací pro jedno zasedání Výboru.²³

Běžný časový harmonogram pro posouzení nominace a případný zápis památky na Seznam světového dědictví se nevztahuje na ty statky, které by podle stanoviska příslušné poradní organizace zcela nesporně odpovídaly kritériím pro zápis na Seznam světového dědictví a které jsou vystaveny vážnému a konkrétnímu nebezpečí či poškození v důsledku přírodních jevů nebo lidské činnosti. Takové návrhy na zápis jsou zpracovány urychleně a mohou být souběžně zapsány i na Seznam světového dědictví v ohrožení.

3.4 Vyřazení zapsané památky ze Seznamu světového dědictví

Jestliže je zapsaná pamětihodnost ohrožena, stát, na jehož území se nachází, by měl informovat sekretariát Výboru, který danou situaci zhodnotí, případně si vyžádá hodnocení poradních organizací (ICOMOS, UICN, ICCROM). Předsednictvo Výboru následně může rozhodnout, že se nejedná o ohrožení a nic nemusí být podniknuto nebo se domnívá, že statek je skutečně ohrožen, ale ne do takové míry, aby jej bylo nutné vyřadit ze Seznamu, pokud stát učiní v určité době nutná opatření.

²¹ HROMADA, Václav. *Mezinárodní formy spolupráce v oblasti ochrany a regenerace kulturních hodnot: bakalářská práce*. Brno : Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2008. 54 l., 5 l. příl. Vedoucí bakalářské práce: Lea Vojtová.

²² *Procedura zapisování památek na Seznam světového dědictví UNESCO* [online]. c2012, [cit. 2012-07-02]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.mkcr.cz/cz/zpravodajstvi/dotazy/procedura-zapisovani-pamatek-na-seznam-svetoveho-dedictvi-unesco-138338/tmplid-228>>.

²³ Směrnice Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu 2011/01/WHC k provádění Úmluvy o ochraně světového dědictví. World Heritage center [cit. 31. 7. 2012]. Dostupné z: <http://rapidlibrary.com/files/smernice-k-provadeni-umluvy-pracovni-verze-2008-www-doc_ulcf8xtfti89on.html>.

V případě, že u památky dojde ke ztrátě těch vlastností, pro které byla zapsána na Seznam světového dědictví, popřípadě jejich ohrožení činností člověka kdy dotčený stát neučinil v dané době potřebná nápravná opatření, může dojít k vyškrtnutí památky ze Seznamu světového dědictví. Výbor musí v tomto případě vždy rozhodnout dvoutřetinovou většinou svých členů.

4. Seznam světového dědictví v ohrožení

Pokud Výbor shledá, že se některá památka zapsaná na Seznamu světového dědictví nachází v ohrožení, existuje možnost památku zanést na Seznam světového dědictví v ohrožení. Vznikl za účelem informovat veřejnost o konkrétních problémech ohrožující světové dědictví a upřít tímto směrem mezinárodní zájem. Využívání Seznamu světového dědictví v ohrožení má zároveň vybízet zainteresované státy k rychlejšímu přijetí nápravných opatření, aby z něj mohly být statky, které spravují zase odebrány, neboť na rozdíl od Seznamu světového dědictví není účast na něm nikterak prestižní záležitostí.

Na druhou stranu pro památku, která byla shledaná ohroženou lze mnohem snadněji a rychleji získat finanční nebo technickou pomoc. K dnešnímu dni je na Seznam světového dědictví v ohrožení zapsáno 38 památek, z toho 19 památek kulturního charakteru a 19 památek přírodních.²⁴

5. Další dokumenty

5.1 Úmluva o ochraně kulturních statků za ozbrojeného konfliktu

Základní zásady ochrany kulturních statků za ozbrojeného konfliktu byly poprvé vytyčeny v Haagských smlouvách z roku 1899 a 1907 a později také ve Washingtonském paktu z roku 1935. Tyto dokumenty však poměrně brzo zastaraly a nebyly nadále schopné adekvátně reflektovat vývoj válečné techniky.

V nizozemském Haagu dne 14 května 1954 přijalo UNESCO Úmluvu o ochraně kulturních statků během ozbrojených konfliktů (někdy také jen Haagská úmluva/konvence), která si kladla za cíl zajistit účinnou a mezinárodně koordinovanou ochranu kulturních statků, jež by mohly být ohroženy válečnými akcemi. Na základě této Úmluvy byl posléze zřízen **Mezinárodní rejstřík kulturních statků pod zvláštní ochranou**. Zde má každý smluvní stát svou kapitolu, do níž jsou na její žádost zapisovány památková střediska, kryty (místa provizorního přechovávání movitých kulturních statků) a ostatní nemovité kulturní statky. Úmluva o ochraně kulturních statků za ozbrojených konfliktů nabyla účinnosti dne 7. srpna 1956 a k dnešnímu dni ji ratifikovalo 126 států²⁵.

²⁴ *List of World Heritage in Danger* [online]. [cit. 2012-07-03]. Dostupné na World Wide Web: <<http://whc.unesco.org/en/danger>>.

²⁵ *Official list of State Parties to the Hague Convention in chronological order* [online]. last revision 17th of May 2012 [cit. 2012-08-07]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.unesco.org/eri/la/convention.asp?KO=13637&language=E#1>>.

5.1.1 První protokol k Úmluvě o ochraně kulturních statků za ozbrojených konfliktů

Spolu s Úmluvou o ochraně kulturních statků za ozbrojených konfliktů byl v Haagu přijat také její první Protokol, který nabyl účinnosti ke stejnému dni, ale jeho ratifikace probíhá zcela samostatně. K dnešnímu dni se smluvními státy Protokolu stalo 102 zemí.²⁶ Protokol zavazuje své smluvní státy například k tomu, aby nedovolily vyvezení kulturních statků z území, které obsadily za ozbrojeného konfliktu a také stanoví, že kulturní statky nikdy nemohou být zadrženy z titulu válečných škod.²⁷

5.1.2 Druhý protokol k Úmluvě o ochraně kulturních statků za ozbrojených konfliktů

Přes veškeré ambice pisatelů Haagské úmluvy pozdější ozbrojené konflikty, odehrávající se na přelomu 80. a 90. let dvacátého století prokázaly řadu zásadních mezer v možnostech jejího uplatňování a vymáhání. V roce 1991 byla iniciována revize Haagské úmluvy. Na základě jejích výsledků, zkušeností z nedávných ozbrojených konfliktů a vývoje, který od přijetí Haagské úmluvy nastal v oblasti mezinárodní ochrany kulturních statků, byl posléze sepsán Druhý protokol k Haagské úmluvě, který se dočkal schválení Generální konferencí UNESCO 26. března roku 1999.

Druhý protokol si klade za cíl především doplnit a posílit ustanovení, která jsou zakotvena již v původní Haagské Úmluvě a poskytnout svým smluvním státům prostředky pro těsnější zapojení do ochrany kulturních statků za ozbrojeného konfliktu zavedením přesnějších postupů²⁸.

Největším přínosem Druhého protokolu k Haagské úmluvě je přesnější definování podmínek, za jakých mohou být trestně stíhané osoby zodpovědné za ohrožení nebo škody na kulturních statcích během ozbrojených konfliktů a na jeho základě je také ustanoven zvláštní mezivládní **Výbor pro ochranu kulturních statků za ozbrojených konfliktů**, který se jeho dodržováním zabývá.

5.2 Úmluva o opatřeních k zákazu a zamezení nedovoleného dovozu, vývozu a převodu vlastnictví kulturních statků

²⁶ *Official list of State Parties to the 1st Protocol in chronological order* [online]. last revision 17th of May 2012 [cit. 2012-08-07]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.unesco.org/eri/la/convention.asp?KO=15391&language=E>>.

²⁷ *Text of the Convention and its 1st Protocol* [online]. [cit. 2012-08-07]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/movable-heritage-and-museums/armed-conflict-and-heritage/text-of-the-convention-and-its-1st-protocol/#P>>.

²⁸ *Official list of State Parties to the 2nd Protocol* [online]. last revision 17th of May 2012 [2012-08-07]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/movable-heritage-and-museums/armed-conflict-and-heritage/the-states-parties/#P2>>.

Dokument byl přijat 14. listopadu 1970 v Paříži s účinností od 24. dubna 1972 a je vyústěním dlouhodobé snahy mezinárodního společenství zastavit nedovolený pohyb movitých kulturních statků přes státní hranice a nelegální obchod s nimi. Každý smluvní stát je povinen vytvořit seznam kulturních statků, které nemohou být vyvezeny za jeho hranice, jelikož by se tak snížila hodnota jeho národního kulturního bohatství. Dokument zároveň zpřísňuje podmínky pro mezinárodní obchod s kulturními statky tím, že kulturní statky určené k vývozu za hranice musí být opatřeny zvláštním certifikátem²⁹. K dnešnímu dni přistoupilo k tomuto dokumentu 122 států včetně zemí kulturně mimořádně bohatých a států, přes které dříve vedly tradiční trasy nelegálního obchodu s kulturními statky³⁰.

Přes snahy autorů Úmluvy dochází v posledních letech k opětovnému nárůstu aktivity v oblasti pašování a nelegálního obchodu s movitými kulturními statky, což zvýšilo tlak jak na státy, které Úmluvu doposud neratifikovali, tak na UNESCO samotné. V nadcházejících letech je tak očekávána revize Úmluvy a její doplnění o účinnější nástroje k boji proti nedovolenému nakládání s kulturními statky³¹.

5.3 Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví

Nemateriální kulturní dědictví je poměrně abstraktní a těžko definovatelný pojem, který může zahrnovat velmi konkrétní tradice, ale také celkový způsob života určité komunity, předávaný skrze generace a téměř neměnný navzdory tlaku současného globalizovaného světa. Nemateriální kulturní dědictví je jedním z faktorů sblížujících lidské bytosti a zajišťující porozumění mezi nimi, avšak ve větším měřítku mnohdy mohlo fungovat i opačně, zvláště pokud se sčítlo s politováníhodně rozšířenou neochotou poznat a tolerovat cizí kultury.

Přestože dlouho nebyl přijat žádný závazný mnohostranný nástroj k ochraně a zachování nehmotného kulturního dědictví, mají snahy o jeho mezinárodní ochranu poměrně dlouhou tradici.

Po desítkách konferencí na různých úrovních a více než roku příprav samotného textu byla na generální konferenci UNESCO přijata **Úmluva o ochraně nemateriálního dědictví**. Dokument je považován za milník ve vývoji mezinárodní politiky týkající se ochrany kulturní rozmanitosti, protože jako první ukotvuje v mezinárodním právu nutnost ochrany nehmotných tradic, čímž doplňuje již poměrně široké možnosti mezinárodní spolupráce při ochraně světového dědictví.

²⁹ *Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, export and Transfer of Ownership of Cultural Property – 1970* [online]. [cit. 2012-08-07]. Dostupný na World Wide Web: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/movable-heritage-and-museums/illicit-traffic-of-cultural-property/1970-convention/>.

³⁰ *Illicit Traffic of Cultural Property* [online]. [cit. 2012-08-07]. Dostupný na World Wide Web: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/movable-heritage-and-museums/illicit-traffic-of-cultural-property/>.

³¹ *Illicit Traffic of Cultural Property* [online]. [cit. 2012-08-07]. Dostupný na World Wide Web: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/movable-heritage-and-museums/illicit-traffic-of-cultural-property/>.

Nemateriálním kulturním dědictvím se rozumí zkušenosti, znázornění, vyjádření, znalosti, dovednosti, jakož i nástroje, předměty, artefakty a kulturní prostory s nimi související, které společností, skupiny a v některých případech též jednotlivci považují za součást svého kulturního dědictví³². Nemateriální kulturní dědictví se projevuje mimo jiné v těchto oblastech:

- ústní tradice a vyjádření, včetně jazyka jakožto prostředku nemateriálního kulturního dědictví,
- interpretační umění,
- společenské zvyklosti, obřady a slavnostní události,
- vědomosti a zkušenosti týkající se přírody a vesmíru,
- dovednosti spojené s tradičními řemesly.

Podobně jako v případě materiálního kulturního dědictví ustanovuje Úmluva **Výbor pro ochranu nemateriálního kulturního dědictví**, který se skládá z 24 zástupců smluvních států volenými na období čtyř let Valným shromážděním smluvních států Úmluvy, přičemž polovina Výboru se obměňuje vždy po dvou letech. K dnešnímu dni se k Úmluvě o ochraně nemateriálního dědictví lidstva přidalo 143 států³³.

5.4 Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva

Kritéria pro zapsání na přísně výběrový Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva jsou určena Výborem a naposledy byla revidována a znovu schválena Valným shromážděním smluvních států v červnu 2010. V současné době obsahuje Reprezentativním seznam 213 položek³⁴.

Aby byl statek nemateriálního kulturního dědictví lidstva na seznam zapsán, musí naplňovat všechna následující kritéria³⁵:

- ♦ splňovat definici nemateriálního kulturního dědictví jak je uvedena v článku 2 Úmluvy o ochraně nemateriálního kulturního dědictví,
- ♦ být dosud živý a i v současnosti mít svou sociální a kulturní funkci,
- ♦ být vysoce autentický,

³² Článek 2 Úmluvy o ochraně nemateriálního kulturního dědictví lidstva.

³³ *The State Parties to the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003)* [online]. last revision 17 of April 2012 [cit 2012-08-09]. Dostupný a World Wide Web: <<http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00024>>.

³⁴ *Intangible Heritage Lists* [online]. [cit. 2012-08-09]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=11&type=2>>.

³⁵ Pozn.: V případě materiálního světového dědictví stačí, aby památka splňovala jedno z předepsaných kritérií.

- ♦ být unikátní z hlediska ojedinělosti svědectví, které nese a to zejména z pohledu historie, etnologie, kulturní antropologie a dalších sociálních věd,
- ♦ být vysoce reprezentativní vzhledem k podobným statkům v regionu nebo státě, pokud jsou podobné statky rozšířeny po celém jeho území,
- ♦ být navržen k zápisu do Seznamu na základě účasti společenství nebo jiných skupin, popřípadě dotčených osob nebo jiných nositelů daného statku a s jejich svobodným a poučeným souhlasem³⁶.

6. Závěr

Péče o světové dědictví, jakkoli je tento pojem složitý a obtížně vymežitelný, již dávno není výlučnou aktivitou jednotlivců, obcí či států. V souvislosti s ničivými dopady první a druhé světové války, které značnou část světového dědictví poškodili, se dnes stále více rozvíjí mezinárodní spolupráce na tomto poli, která se snaží v co nejširším měřítku koordinovat a iniciovat ochranu světového dědictví. Nejdůležitější organizací zabývající se touto činností je bezesporu UNESCO, které za více než šedesát let své existence vytvořilo poměrně účinnou soustavu obecných zásad pro řádnou péči o světové dědictví i mnohostranných a závazných dokumentů, z nichž zde byly nastíněny jen ty nejdůležitější.

Přesto s sebou současný stav mezinárodní spolupráce na ochraně světového dědictví nese i celou řadu záporných momentů a skrývá mnohé hrozby do budoucna, kdy lze očekávat stále silnější tlak globalizace a bezohledného turismu spolu s problémy spojenými s ozbrojenými konflikty či zhoršujícím se stavem životního prostředí. UNESCO i další instituce musí s těmito problémy počítat a v blízké budoucnosti přehodnotit své aktivity tak, aby bylo ohrožování a poškozování světového dědictví v co největší míře zabráněno a aby tyto aktivity vedly k jeho optimální ochraně a rozvoji.

Minulé generace nám zachovaly skutečně nedocenitelné dědictví, zůstává však velkou otázkou, co my sami budeme schopni předat generacím následujícím.

Poděkování

Rádi bychom na tomto místě poděkovali panu Mgr. Michalu Benešovi, za jeho cenné rady a připomínky, kterými přispěl k tomuto dokumentu a také za jeho ochotnou spolupráci a aktivní patronaci UNESCO na Modelu OSN Pražského studentského summitu.

Seznam zdrojů

BANDARIN, Francesco. *World Heritage – Challenges for the Millenium*. 1st edition. Paris: UNESCO World Heritage Centre, 2007. 9 p.

³⁶ VÁVROVÁ, Iva. *Možnosti prezentace a popularizace tradiční lidové kultury na příkladu slováckého verbuňku: bakalářská práce*. Praha: Vysoká škola ekonomická, Fakulta podnikohospodářská, 2012. 58 l., 10 l. příl. Vedoucí bakalářské práce Zuzana Malcová.

BENUSAN, Emir. *The protection of cultural heritage artefacts in war-prone areas*. 1st edition. Paris: UNESCO World Heritage Center, 2011. 2 p.

FRIČOVÁ, Vítězslava. *Ochrana světového kulturního dědictví v rámci UNESCO: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2003. 73 l., 12 l. příl. Vedoucí diplomové práce Jana Dudová.

HROMADA, Václav. *Mezinárodní formy spolupráce v oblasti ochrany a regenerace kulturních hodnot: bakalářská práce*. Brno : Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2008. 54 l., 5 l. příl. Vedoucí bakalářské práce: Lea Vojtová.

MATSUURA, Koichiro. *World Heritage – Challenges for the Millenium: Foreword*. 1st edition. Paris: UNESCO World Heritage Centre, 2007. 7 p.

O'MEARA, David. *The Aswan Dam*. 1st edition. London: Faces, 2006. 23 p. ISSN: 0749-1387.

POZDÍŠKOVÁ, Natálie. *Ochrana kulturního dědictví v ČR: diplomová práce*. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2011. 98 l. Vedoucí diplomové práce Jana Dudová.

RÖSSLER, M. Protecting outstanding cultural landscapes. *The World Heritage Newsletter*, December 1993, no. 3, p. 15.

VÁVROVÁ, Iva. *Možnosti prezentace a popularizace tradiční lidové kultury na příkladu slováckého verbuňku : bakalářská práce*. Praha : Vysoká škola ekonomická, Fakulta podnikohospodářská, 2012. 58 l., 10 l. příl. Vedoucí bakalářské práce Zuzana Malcová.

Intangible Cultural Heritage - <http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/01851-EN.pdf>

The UNESCO Convention on the Protection of the Unerwater Cultural Heritage - http://www.unesco.org/culture/underwater/infokit_en/files/gb-2001convention-infokit%2007-2009.pdf

World Heritage: Challenges for the Millenium - <http://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-558-1.pdf>

World Heritage Information Kit - <http://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-567-1.pdf>

Autor: Bára Bečvářová

Imprimatur: Zuzana Netolická, Thuy Thu Truong

Jazyková úprava: Petr Hanzlík, Filip Chráska, Tomáš Konečný.

Grafická úprava: Jan Hlaváček

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky pro potřeby XVIII. ročníku Pražského studentského summitu.

© AMO 2012

Model OSN

Asociace pro mezinárodní otázky,

Žitná 27, 110 00 Praha 1

Tel./fax: +420 224 813 460,

e-mail: summit@amo.cz,

IČ: 65 99 95 33

»www.amo.cz«

»www.studentsummit.cz«

Top partneři

Generální partner
Modelu OSN

Hlavní partner
Modelu OSN

Hlavní partner Modelu NATO

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Model NATO is co-sponsored by
the North Atlantic Treaty Organization

Hlavní partner Modelu EU

Partner konference

Univerzitní
partner

Partner zahájení

Partner jednání

Partneři Modelů

Mediální partneři

Hlavní mediální partner

Hlavní mediální partner

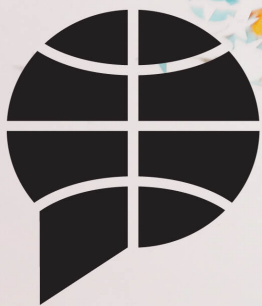

Partner Chronicle

Za podpory

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Pražský studentský summit
projekt Asociace pro mezinárodní otázky